

AQRAR SEKTORDA KOMPLEKS MEXANİKLƏŞDİRMƏ

Bu gün ölkəmizin dövlət siyasəti iqtisadiyyatımızın qeyri-neft sektorunun və əsasən də aqrar sektorun genişləndirilməsinə yönəlib. Aqrar sektoru isə müasir innovativ texnologiyalar və texnikası təsəvvür etmək qeyri-mümkündür.

Kənd təsərrüfatında torpağın yeni əkin texnologiyası ilə əkilməsi, səpinə hazırlanması, səpinin aparılması, bitkinin müasir becərilmə texnologiyası ilə becərməsi, xəstəlik və ziyanvericilərə qarşı vaxtında, düzgün mübarizə, hazır məhsulun itkisiz yığılımı və tedarüku, məhsulun ilkin emalı, emalı və təkrar emalı, heyvandarlıqda yem istehsalı, yemin hazırlanması, paylanması, binanın peyindən təmizlənməsi, su təchizatı, ineklərin sağılması, qoyunların qırılması və s. üçün yeni kənd təsərrüfatı maşınlarının kompleks şəkildə istifadə olunması qarşıda duran ən mühüm vəzifələrdən biridir.

Əhalinin yeyinti və sənayeni kənd təsərrüfatı məhsulları ilə lazımı səviyyəyə təmin etmək üçün kənd təsərrüfatında texnoloji əməliyyatların mexanikləşdirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Kənd təsərrüfatı istehsalatında mexanikləşdirilmənin təbiiqətilə şum əməliyyatında canlı çəkici qüvvədən mexaniki çəkici qüvvəyə keçid zamanı əmək məhsuldarlığı 9 dəfə, malalama, kultivasiya və səpin zamanı 18 dəfə, dəni bitkilərin yığılımı və döyülməsi zamanı isə 44 dəfə artır. Elektrik sağım maşınının təbiiqətilə əmək sərfi 67 %, istismar xərcləri isə 34 % azalır. Heyvandarlıq fermalarında mexanikləşdirilmiş suvarma el ilə suvarma ilə müqayisədə əmək sərfi 96 %, istismar xərcləri 90 % ucuz başa gəlir. Bir sözlə, kənd təsərrüfatının lazımı səviyyəyə texniki təminatı məhsul bolluğu yaratmaqla yanaşı, bə sahədə çalışan işçilərin iş şəraitini yüngülləşdirir, onlara ağır fiziki işlərdən azad edir, məhsulun maya dəyəri və görülən işin müddəti azalır.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, kənd təsərrüfatında görülən işlər fərdi qaydada yox, kompleks şəkildə mexanikləşdirilməlidir, yeni ayır-ayır əməliyyatları və texnoloji proseslərin mexanikləşdirilməsi ilə yox, maşınların sistemini, mexanizmlərini və nəqliyyat vasitələrini birgə fəaliyyəti ilə əldə etmək lazımdır. Belə olan halda işe görülən işlər müəyyən axınla, az əmək sərf etməklə, keyfiyyətli və aqrotexniki müddətdə yerinə yetirilir. Məsələn, taxıl yığımı zamanı maşın dəstinə taxılıyın kombayn (müxtəlif bitkilərin dəninə yığmaq üçün tərtibatı ilə), jatkə, toplayıcı və nəqliyyat vasitələri: avtomobil, traktor, qoşqu daxilirdir.

Kompleks mexanikləşdirmə üçün nəzərdə tutulan maşınların yüksək məhsuldarlığı və məhəklikləri ilə yanaşı, aqrotexniki göstəricilərinə görə bir-birilə uzlaşmalıdır. Məsələn, səpin və basdıran maşınlar, kultivator, cib döldürən və digər maşınlarla en götürülmə, dərəcələrası məsafəsinə, becərmə və yığım işlərinə görə bir-birilə uyğun gəlməlidir. Hər bir maşın özündən sonra işləyəcək maşın üçün yaxşı şərait yaratmalıdır.

Kompleks mexanikləşdirmə üçün maşınların sistemində kombinə edilmiş maşınlar və kombinə edilmiş maşın-tractor aqreqlərində da daxil edilir. Bu maşınlar eyni vaxtda bir neçə əməliyyatı yerinə yetirməklə maşının sahə üzərində çoxsaylı hərəketini azaldır və bunlarla da torpağın həddən artıq bərkiməsinin və formalaşmasının qarşısı alınır. Məsələn, torpağın becərlməsinə istifadə edilən aqrar torpağı şumlamaqla yanaşı, torpağı lazımı dərəcədə kipləşdirir, kəltənləri əzir və sahənin səthinə düzəldir.

Kompleks mexanikləşdirmə zamanı maşınların məhsuldarlıqlarına və onlara qulluq edənlərinin sayına, traktorların bərabər yüklənməsi üçün isə maşınların tələb etdiyi dartı qüvvələrinə görə uyğun gəlməlidir. Bu zaman əl əməyindən yalnız maşınların işə hazırlanmasında, idarə olunmasında və texniki qulluq zamanı istifadə olunur. Beləliklə, kompleks mexanikləşdirmə insanın əl əməyini yüngülləşdirir, onu təhlükəsiz və ziyaansız edir, az əmək sərfi və maya dəyəri ilə yüksək məhsul əldə olunmasını təmin edir.

Müstəqilliyimiz ilklərində kənd təsərrüfatında texnika çatışmazlığı kəskin şəkildə özünü büruzə verirdi. Olan texnikaların da əksəriyyəti öz istismar müddətlərini başa vurmış və yarusşı hala düşmüşdü. Yaranmış vəziyyəti nəzərə alaraq ilk öncə ulu öndər Heydər Əliyev islahatları apardı, daha sonra ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev aqrar sektora xüsusi diqqət göstərərək həmin sahənin respublikanın bütün regionları üzrə texnika ilə daha geniş şəkildə təmin olunması məqsədilə "Aqrar bölmədə linqinin genişləndirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 23 oktyabr 2004-cü il tarixli 468 sayılı sərəncam imzaladı. İlk mürhələdə səhmlərin nəzərdə tutulmuş 100 % dövlətə məxsus olan "Aqrolinq" ASC yaratmaqla hər il kənd təsərrüfatı texnikasının alınması üçün dövlət büdcəsindən orta hesabla 25 - 30 milyon manat vəsait ayrıldı.

Son dövrlərdə əhəmiyyətli dövlət dəstəyi və həyata keçirilən sistemli tədbirlər hesabına kənd təsərrüfatı istehsalçılarının müvafiq texnika və avadanlıqlarla təminatının yaxşılaşdırılması istiqamətində köklü irəliləyişə nail olunmuşdur. 2005-ci ildən bu günə qədər "Aqrolinq" ASC tərəfindən 44 minə yaxın müxtəlif təyinatlı kənd təsərrüfatı texnikası alınmışdır. Gətirilən bütün növ texnikalar əsasən Rusiya, ABŞ, Almaniya, Hollandiya, İtaliya, Türkiyə və digər qabaqcıl ölkələrin istehsalıdır. Son 4 ildə ölkəmizdə texnika parkı 65 % yenilənmişdir. Təkcə 2017-ci ildə ölkəyə 10 min ədəd kənd təsərrüfatı texnikası gətirilmişdir ki, bunlardan da 140 ədədi pambıqçıyan maşın (ABS) olmuşdur. 2018-ci ildə daha 100 ədəd gətirilmişdir. Eyni zamanda, 160 milyon manat dəyərində müxtəlif təyinatlı texnika, əsasən pambıqçılığın inkişafı ilə əlaqədar 118 milyon manat dəyərində kənd təsərrüfatı texnikası alınmışdır. Bundan əlavə, ayır-ayır iş adamları və şirkətlər tərəfindən də müxtəlif təyinatlı kənd təsərrüfatı texnikası gətirilərək güzəştli şərtlərdə fermerlərin istifadəsinə verilmişdir. Bizdə olan məlumatlara əsasən, 2018-ci ildə respublikaya üzrə saş və nasaz vəziyyətdə 34829 ədəd traktor, 3671 ədəd taxılıyın kombaynı, 487 ədəd

pambıqçıyan və 10369 ədəd digər növ kənd təsərrüfatı texnikası qeydiyyatı alınmışdır.

Ölkə başçısı cənab İlham Əliyev ölkənin neft gəlirlərinin azalmasını qeyri-neft sektorunda, o cümlədən aqrar sahədə yeni ixrac imkanlarının yaradılması ilə kompensasiya etməyi əsas vəzifə kimi qarşıya qoymuşdur. Bunun üçün aqrar sektorda əsas strateji sahə olan heyvandarlıq və taxılçılıqla yanaşı, ölkəyə əsaslı dərəcədə gəlir gətirə bilən pambıqçılığın, üzümçülüğün, tütünçülüğün, baramaçılığın, fındıqçılığın, meyvəçiliyin inkişafının əvvəlki şöhrətini özünə qaytarılması, yüz faiz öz tələbatımızı ödəməklə yanaşı rəqabətə davamlı məhsul istehsalına nail olmaqla idxaldan asılılığın aradan qaldıraraq ixrac potensialımızı artırın, ölkəyə valyuta gəlirlərinin gətirilməsi başlıca şərt kimi göstərilmişdir.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, kənd təsərrüfatı dövlətin dəstəyi olmadan inkişaf edə bilməz. Bu, inkişaf etmiş ölkələrdə də belədir. Odu ki, ölkəmizdə torpaq vergisindən başqa məhsul istehsalçıları bütün vergilərdən azadırdırlar. Cənab Prezidentin 19 dekabr 2018-ci il tarixli Fərmanına uyğun aqrar sahənin texnikalarla təminatı artıq liberallaşdırılmışdır, texnikalar müxtəlif şirkətlər tərəfindən gətirilərək Nazirliyin "Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi" tərəfindən müəyyən güzəştli şərtlərdə fermələrə linqiz yolu ilə verilir. Eləcə də ölkə başçısının 27 iyun 2019-cu il tarixli "Aqrar sahədə yeni subsidiya mexanizminin yaradılması" haqqında Fərmanla gələn ildən həmin agentlik tərəfindən məhsul istehsalçılarımıza güzəştli subsidiyalar verilməkdədir.

Bundan əlavə, istifadəsiz torpaqlar dövriyyəyə cəlb edilər, yeni aqroparklar, kollektiv təsərrüfatlar yaradılır, 70 % güzəştli mineral gübrələr səyyar şəkildə fermerlərə paylanır, eləcə də yeni texniki vasitələr, elektron kənd təsərrüfatı informasiya sistemini, innovativ enerji və resursqoruyucu texnologiyaların, "Pivot" avtomatik suvarma sisteminin tətbiqinə böyük üstünlük verilir.

Dövlət Statistika Komitəsinin verdiyi məlumata görə, ölkəmizdə ÜDM-in hazırda 7 %-i aqrar sektorun payına düşməklə məhsulun təxminən 90 %-i kiçik kəndli - fermer təsərrüfatlarında istehsal olunur. Heç şübhəsiz, belə təsərrüfatlarda yüksək gücə və geniş en götürülməyə malik texnikaların, yeni innovativ texnologiyaların tətbiqi bir sıra çətinliklərə üzəşdir. Ona görə də yaxın gələcəkdə həmin kiçik təsərrüfatların kooperasiya şəkildə birləşməsi başlıca vəzifə kimi qarşıda durur. 9 dekabr 2016-cı il tarixdə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən təsdiq olunan "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sahələri üzrə Strateji Yol Xəritəsi"ndə (2016-2020-ci illər) "kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına" dair məsələlər də öz əksini tapmışdır.

Strateji Yol Xəritəsinin 2016-2020-ci illər ərzində həyata keçirilməsi hesabına ölkədə dəyənli inkişaf prinsiplərinə əsaslanmaqla rəqabət qabiliyyəti kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı sektorunun formalaşdırılmasına nail olmaq baxımından əlverişli mühitin yaradılması üçün 9 strateji hədəfin reallaşması nəzərdə tutulmuşdur. Bu strateji hədəflər ərzaq təhlükəsizliyinin dayanıqlılığının gücləndirilməsi, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsal potensialının dəyər zəncirinin həlqələri üzrə artması, kənd təsərrüfatı sahəsi üzrə istehsal vasitələri bazarının inkişafı və müvafiq resurslara, o cümlədən maliyyəyə çıxışın asanlaşdırılması, kənd təsərrüfatı sahəsində elmi təminatın və təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və məsləhət-informasiya xidmətləri sisteminin inkişaf etdirilməsi, bazar infrastrukturunun inkişafı və istehsalçıların bazara çıxışının asanlaşdırılması, təbii resurslardan dayanıqlı istifadə mexanizmlərinin formalaşdırılması, aqrar sahə üzrə biznes mühitinin təkmilləşdirilməsi və kənd yerlərinin rifahın yüksəldilməsi məsələlərini əhatə edir. Hər bir strateji hədəfin reallaşdırılması üçün 2016-2020-ci illər üzrə prioritet istiqamətlər müəyyən olunmuşdur.

Həmin hədəflər sırasında 2020-ci ildə 2015-ci ilə müqayisədə "Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıların texnika, maşın və avadanlıqlarla, eləcə də kiçik həcmli texnika, maşın və avadanlıqlarla təminatının 20 % artırılması" məsələsi də qarşıya əsas məqsəd kimi qoyulmuşdur.

Artıq bu istiqamətdə "Aqromexanika" ETI-də son illər bir sıra kiçikqabaritli və az enerji tutumlu maşınlar layihələndirilərək hazırlanmış və sınağı aparılmışdır. İxtira səviyyəsində Rusiya Federasiyasının patentini almış dörd ədəd maşın: universal dəni yemləri xırdalayan, ot doğrayan, qarğıdalı dəni çıqadan ayıran və qozu qərəkədən təmizləyib yuyan maşınlar Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin dəstəyi ilə dövlət standartına uyğun Bakı şəhəri, Kaspi-Yıldız zavodunda partiya şəkildə hazırlanaraq Gəncə, Ucar və Şirvan Mərkəzi Ticarət bazalarında satışa çıxarılmışdır.

"İpəkçilikdə texnoloji əməliyyatların elektromexanikləşdirilməsi" laboratoriyasının əməkdaşları tərəfindən 0,5 qutu barama toxumunu bəsləyib, yaş barama istehsal etmək məqsədilə 4,5x2,5x9m ölçüdə səyyar tipli "ağlı kümənə" hazırlanmışdır. Həmin kümənədə innovasiya təbiiq edilərək temperatur, nemlik və ha-

Kənd təsərrüfatı siyasətini ən müasir texnologiyalar və elmi əsaslar üzərində aparacağıq.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

variantda xüsusi kompüter proqramları vasitəsilə tərtib olunur və elə həmin proqramlar vasitəsilə də digər avadanlıqlara inteqrasiya olunur. Sonra maşın sürücünün iştirakı olmadan sahədə əməliyyatı yerinə yetirir. Sürücü sadəcə təlimatların düzgün yerinə yetirilməsinə nəzarət edir. Peyk navigasiyası vasitəsilə hərəkət edən maşın təlimatlara əsasən tarlanın hər bir hissəsi üçün toxum və gübrə verilməsinə, həmçinin kimyəvi maddələrin səpməsinə tənzimlənir. Bu zaman işləyən sahənin heç bir yerində boş qalma və ya üst-üstə düşmə hallarına rast gəlmək mümkün deyil.

Robotlaşma - Texnologiyaların inkişafı artdıqca, bir o qədər də sərbəst, operatorsuz işləyən maşınlar artır. Məsələn, kompüter texnologiyalarının inkişafı, canlı operator tərəfindən heç bir nəzarət olmadan avtomatlaşdırılmış və robotlaşdırılmış maşınlarla bir çox texnoloji əməliyyatların yerinə yetirilməsinə imkan verir. Belə bir sistemlə artıq bitkiçilik bir çox əsas mərhələləri; səpin, becərmə, suvarma, gübrə vermə, yığım üçün işlənmişdir. (Şəkil 2).

variantda xüsusi kompüter proqramları vasitəsilə tərtib olunur və elə həmin proqramlar vasitəsilə də digər avadanlıqlara inteqrasiya olunur. Sonra maşın sürücünün iştirakı olmadan sahədə əməliyyatı yerinə yetirir. Sürücü sadəcə təlimatların düzgün yerinə yetirilməsinə nəzarət edir. Peyk navigasiyası vasitəsilə hərəkət edən maşın təlimatlara əsasən tarlanın hər bir hissəsi üçün toxum və gübrə verilməsinə, həmçinin kimyəvi maddələrin səpməsinə tənzimlənir. Bu zaman işləyən sahənin heç bir yerində boş qalma və ya üst-üstə düşmə hallarına rast gəlmək mümkün deyil.

Robotlaşma - Texnologiyaların inkişafı artdıqca, bir o qədər də sərbəst, operatorsuz işləyən maşınlar artır. Məsələn, kompüter texnologiyalarının inkişafı, canlı operator tərəfindən heç bir nəzarət olmadan avtomatlaşdırılmış və robotlaşdırılmış maşınlarla bir çox texnoloji əməliyyatların yerinə yetirilməsinə imkan verir. Belə bir sistemlə artıq bitkiçilik bir çox əsas mərhələləri; səpin, becərmə, suvarma, gübrə vermə, yığım üçün işlənmişdir. (Şəkil 2).

Pilotsuz traktorlar, "ağıllı traktorlar" olmaqla yaxın gələcəkdə insanı tamamilə əvəz edəcək kənd təsərrüfatı sahəsindəki universal əsgərdir. Onlar əməkhaqqı, fasilələr və istirahət günlərsiz, xəstəlik vərəqi olmadan gecə-gündüz, duman və yağışda işləyir. Onların gözləri kameradır, beyinləri iş texnikanın hərəketlərini və funksiyalarını tamamilə nəzərdə saxlayan və idarə edə bilən ağıllı bir sistemdir.

"Ağıllı traktor"lar lazımı maneəvləri və verilir tapşırıqları minimal səhvlərlə yerinə yetirir və sahə sərhədlərini təyin etməklə, xəyalı maneəvləri həqiqi olanlardan fərqləndirir. Məsələn, sensorlar günəbaxan və ya qarğıdalının hündürlü budaqlarının hərəketi üçün maneə kimi qəbul etmir. Bundan əlavə, "Məni izləyin" sistemi ətrafında hərəkət edə bilər. Belə ki, insan nəzarəti altında olan bir muxtər traktor sahədəki bir neçə pilotsuz texnikanın hərəketini koordinasiya edir, onlara lazımı sürəti və hərəket istiqamətini verir. Bir sözlə, avtomot traktorların istifadəsi gələcəkdə əmək sərfinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına və gəlirin artmasına səbəb olacaqdır.

Kənd təsərrüfatı robotları, aqrobotlar - insan əməyi olmadan sərbəst işləməklə, müxtəlif əməliyyatları: toxum səpmək, şitil basdırmaq, zərərverici və əlaq olarlara qarşı mübarizə aparmaq, meyvə yığmaq, istixanalarda müxtəlif əməliyyatları yerinə yetirmək, torpağın fiziki-mexaniki xüsusiyyətlərini müəyyən etmək, heyvandarlıqda - yemin verilməsi, tövlənin təmizlənməsi, sağım və s. işləri yerinə yetirərək əmək sərfini azaldır, səmərəliliyi yüksəldir. (Şəkil 3).

Kənd təsərrüfatı robotlarının inkişafında vacib bir cəhət də onun enerji qənaəçliliyidir. Belə ki, burada əksər hallarda gücün enerjisindən istifadəyə daha çox üstünlük verilir. Bundan əlavə, işçinin işi şərəiti çox ağır olan hallarda və işçi qüvvəsi çatışmadıqda robotlardan istifadə geniş perspektivə malikdir. Lakin sənayədən fərqli olaraq kənd təsərrüfatında görülən işlərin çoxşaxəli və mürəkkəb olması hələlik robotlardan istifadəni bir qədər çətinləşdirir, onların üzərində axtarılar aparmayı tələb edir.

Dəqiq əkinçilik sistemində **drondar** da böyük rol oynayır. Drondar pilotsuz uçan aparatın bir növü olub, hazırda kənd təsərrüfatında bir çox əməliyyatların yerinə yetirilməsinə xidmət edir. (Şəkil 4).

Belə ki, hündürlükdən çəkiliş aparır, sahənin 3 D elektron xəritəsini çəkir, sahəyə mineral və kimyəvi maddələr səpir, əlaq olarlara qarşı mübarizə aparır, səpinin monitorinqini aparır, çıxış xəritəsini tutur, nəzarət edir, aparılmış şum əməliyyatının keyfiyyətini müəyyən edir, texnikanın hərəket istiqamətini optimallaşdırır.

masında mexanizatora köməklik göstərir, çox da ağır olmayan yükləri daşıyır, heyvandarlıqda heyvanın otlamasına nəzarət edir, xüsusi uçuş və enmə xətti tələb etmir, GPS-dən istifadə etməklə avtorejimdə işləyərək idarə olunması və xidməti sadədir, hava şəraitindən asılı olmadan işləyir.

Bitkilərdəki zərərvericilərə qarşı mübarizə məqsədilə Aqrofly TF1A markalı dronlardan hazırda Almaniya, İtaliya, Fransa, Çində geniş istifadə olunur. Həmin drondar insanı zərərli mədən qorumaqla məhsuldarlığı el əməyi ilə müqayisədə 50 ÷ 60 dəfə çoxdur. Hektara 10 litr zərərli maddə səpməklə yerdən 0,5 ÷ 4 m hündürlükdə, saniyədə 10 metr sürətlə və bir uçuş istiqamətində 4 ÷ 6 metr arası enində becərmə aparır. Məhsuldarlığı saatda 4 hektardır. Çəninin tutumu 10 litrdır və bunu sərfetmə müddəti 10 dəqiqədir.

Dəqiq əkinçiliyin üstünlükləri:
- toxum sərfiyyəti və materiallar: gübrə, yanacaq, su və s. əsaslı dərəcədə azalır ki, bununla da məhsulun maya dəyəri azalır;
- məhsuldarlıq və gəlir artır;
- məhsul daha keyfiyyətli alınır;
- torpağın keyfiyyəti yaxşılaşır;
- ətraf mühitə istehsalın mənfi təsiri azalır;
- kənd təsərrüfatı menecmentini daha çox faydalı məlumat əldə edir.

Mənfi cəhətləri isə kifayət qədər mürəkkəb kompüter sistemi və kənd yerlərində mütəxəssis çatışmazlığıdır. Yenidir, təcrübə azdır. Bundan əlavə, texnologiya günbəgün dəyişir, yenilənir. Ona görə də istifadə çətinləşir.

Bütün bunlara baxmayaraq, dəqiq əkinçilik sistemi geniş perspektivə malikdir. Aparılmış araşdırmalar göstərir ki, əksər inkişaf etmiş ölkələrdə əhalinin qocalması, fermerlərin orta yaş həddinin 50-ni keçməsi, cavan fermerlərin iş əkinçiliklə məşğul olma faizinin azalması, kənd təsərrüfatı məhsullarına tələbatın işe düşmədən artması ölkələrin ərzaq təhlükəsizliyinə təhlükə yaradır. Ona görə də perspektivdə avtomot texnologiyaların aktiv tətbiqi olunması, pilotsuz traktor və digər kənd təsərrüfatı maşınlarının idarə olunması qaçılmazdır.

Bütün bunlarla yanaşı, hazırda dünya təcrübəsində müxtəlif kənd təsərrüfatı bitkilərinin becərlməsi üçün rütubət və resursqoruyucu texnologiyaların, yeni torpağı dərinədən şumladan onun minimal becərlməsinə, həmçinin yığımdan sonra bərbaza səpinə, yeni "sifir", (No-Til) texnologiyasına geniş yer verilir. Bu texnologiyaların torpağın ənənəvi üsulla becərlməsi ilə müqayisədə aşağıdakı iqtisadi üstünlükləri vardır. Yanacaq - sürting yağlarına 2-3 dəfə qənaət olunur, əmək sərfinin azalması hesabına mexanizator, kadr çatışmazlığı 2-2,5 dəfə aradan qalxır. Məhsulun maya dəyərini azalması və rentabellik səviyyəsinin artması səbəbindən məhsul istehsalçısının maliyyə-iqtisadi vəziyyəti yaxşılaşır.

İstifadə olunan kənd təsərrüfatı maşınlarının metal tutumu əsaslı dərəcədə aşağı düşür, maşın parkının metal tutumu 2,5 dəfə azalır.

Bununla yanaşı, həmin texnologiya bir sıra aqrotexniki üstünlüklərə malikdir:

- Texnologiya rütubət saxlama qabiliyyətinə malik olduğundan hava şəraitindən asılılıq azalır, torpağı edilən təzyi qüvvəsi azaldığından onun deformasiyası və bərkiməsi aşağı düşür, struktur pozulmur. Su torpağın alt qatına yaxşı hopur, nəmliyi saxlayır. Bu və külək eroziyasının qarşısı alınır, torpağın humusunun mineralaşmasının azalması hesabına onun münbiliyi pozulmur və məhsuldarlıq artır.

Bələliklə, ölkəmizdə yuxarıda qeyd olunan texnologiyaların, eləcə də taxilin tirə üsulu ilə səpini və bu il Ucar rayonunda pambığın innovativ Çin texnologiyası ilə becərlənməsinin gələcəkdə geniş şəkildə tətbiqi hesab edə bilərik ki, əsaslı şəkildə öz bəhrəsini verə biləcəkdir.

Bu məqsəddə digər sahələrdə olduğu kimi, kənd təsərrüfatında da sosial tərəfdaşlıq mənasibətlərinin qurulması (bir tərəfdən dövlət, bir tərəfdən biznes, özəl sektor, beynəlxalq təşkilatlar, eyni zamanda qeyri-hökumət təşkilatları) olduqca vacibdir. Bu gün artıq aqrar təhsil, aqrar elm, aqrar tədqiqatlar, innovasiyalar, informasiya məsləhət xidmətləri və istehsalatlarında da əlaqələr möhkəmlənir.

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi sisteminə aparılmış əsaslı islahatlar və ölkə başçısının dəstəyi nəticəsində aqrar sahənin daha da inkişafı naminə yeni bir idarəçilik modelinin mexanizmi artıq öz həllini tapır.

Yekunda onu da qeyd etmək lazımdır ki, kənd təsərrüfatı maşınlarının əksəriyyəti ilin 0,5 - 4 ayını işləyir, qalan müddətdə növbəti mövsümə qədər boş dayanır. Traktorlar isə digər texnikalarla müqayisədə daha çox şum əməliyyatından başlama məhsulun yığılıb, daşınmasına (təkerli traktorlar) qədər bütün əməliyyatlarda istifadə olunur. Odu ki, həmin traktor və texnikaların öz istismar müddətlərini (təyinatından, sadəliyi və qiymətindən asılı olaraq 6-10 il) təyin olunmuş müddətə başa vurmaları üçün onların vaxtli-vaxtında lazımı səviyyəyə texniki xidmət göstərməlidir.

Həmin xidmətlər vaxtında və lazımı səviyyəyə olmadıqda, ölkə üzrə çox baha qiymətlərə başa gəlmiş texnikaların çox yox, əgər 5 %-i təyini olunmuş istismar müddətindən bir il tez yarusız hala düşsün, sirdən qıxsasa, bu, aqrar sahədə milyonlarla vəsaitin itirilməsi deməkdir.

Texnikaların ilk növbədə yüksək peşəkərliyə, təcrübəyə malik olan mexanizatorlar idarə etməlidir. Sağıcı öz ineklərinin, mehtər öz atının daima qulluğunda durduğu kimi, hər bir mexanizator da öz "çörək ağacı"nın, texnikasının qulluğunda durmalı, onlara yüksək peşəkərliklə vaxtında texniki qulluq göstərməli, düzgün, təlimatla uyğun olaraq istismar etməli və iş mövsümü bitdikdən sonra texnikaları təlimatla uyğun olaraq lazımı qaydada növbəti mövsüm üçün saxlamalıdır.

Kamil FƏTƏLİYEV,
Aqromexanika Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru.